

ВЪРХОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА С, БРОЙ 14

СОФИЯ, 16 – 31 ЮЛИ 2000 г.

ЦЕНА 0,40 лв.

http://www.aster.net/ort.church.bg
e-mail: synpres@bglink.net

- **Няма нация Венчана за истината** – за утопичното отъждествяване на православие с национален идеал
- **Различният национализъм** – проф. И. Ильин за здравия смисъл на християнското родолюбие

стр. 4

- **Епископ Калистос Уеър: Старецът в православното предание**

стр. 5

- **В стихии или в тихия вятър** – богопознание в исихията

- **О. Димитриу Станилев: Кръстът и радостта на монаха**

стр. 6

След грехопадението на прародителите смъртта е неизменна участ на човечеството. Чрез своята смърт и възкресение Божият Син „победи смъртта“, ставайки първият Син човешки, рязнутил нейните окови. След Христос всички ние, които вярваме в Него, можем да станем съпричастни на тази победа и в определеното от Бога време да възкреснем за живот. Тайната и смисълът на Христовата победа и до днес остават скрити за огромната част от хората, които пребивават извън Църквата и виждат смъртта непобедима да шества из човешкия свят.

Но за всички, и вярващите във Възкресението, и вярващите в крайната и окончателна победа на смъртта, последната е абсолютна реалност и жребици отреден за всекиго. И все пак в историята на човечеството има двама човеци, които и до днес не са „вкусили смърт“ – старозаветните пророци Енох и Илия. Библията свидетелства, че по неведом и известен само на Бога начин те били взети живи на небето: „...изведнъж се яви огнена колесница, и огнени коне... и Илия се понесе във вихрушка към небето“ (4 Цар. 2:11), а за Енох се казва: „И ходи Енох по Бога, и изчезна, понеже Бог го взе“ (Бит. 5:24).

Обаче и те, като хора, трябва да вкусат неизбежната за всеки човек смърт. Затова според пророчествата двамата праведници ще бъдат върнати на земята в последните дни преди края на света. За това говори св. Йоан Богослов в своето „Откровение“: „И ще дам на двамата Мои свидетели, и те, облечени във връщице, ще пророкуват хиляда двеста и шейсет дена. Това са двете маслиници дървета и двата светилника, що стоят пред Бога, Господ на земята“ (Откр. 11: 3-4). Според еднородното тълкувание на св. отци тези свидетели са Енох и Илия, които ще дойдат на земята, за да избобачат антихриста. Чудесата, които те ще извършат в последните дни, напомнят на тези, правени от пророк Илия в годините на цар Ахав и царица Иезавел – „Те имат власт да затворят небето, за да не вали дъжд в дните на тяхното пророкуване“ (Откр. 11:6). Те ще завършат живота си като мъченици, изповядващи докрай вярата в Бога: „...Мнозина от народите и колелата, от езиците и племената ще гледат труповете им три дена и половина и не ще оставят да бъдат положени труповете им в гробове“ (Откр. 11:9). Но след три дни Бог ще възкреси праведниците: „Но след трите и половина дни ще влезе дух на живот от Бога и те ще се изправят на нозете си, и голям страх ще обземе ония, които ги гле-

Св. пророк Илия

дат. Тогава ще чуят висок глас от небето да им казва: възлезте тук. И ще възлзат на небето в облак, и враговете им ще ги видят“ (Откр. 11:11-12).

За нас е важно обаче да приемем със смирена вяра тези възвишени откровения и да не се поддаваме на сектантски амбиции да ги тълкуваме чрез земно мъорувание.

ЦВ

„Библейска“ неблагогарност

Едва ли днес има благочестив евреи, който да не признава, че Моисей е извел народа Божий от Египет – земята на робството.

Всъщност Сам Бог с крепка десница е извършил спасителното дело... Но личността на Моисей е от изключителна важност. Той направил, каквото е могъл. То е много.

Някога обаче не всички евреи мислели така. Скоро след великото избавление се намерили такива, които възроптали срещу Моисей и Аарон, и Мариам, сигурно и срещу други вярно. И се чули страшни гласове: „Защо ни изведохте в тая пустиня, да ни уморите от глад“ (вж. Бит. 16:3). Вярно, че немалко загинали в пустинята, но като цяло народът Божий бил спасен. Дали на някой благочестив еврей днес би му хрумнало да оспорва делото на праведния Моисей и да заяви, че заслугата с на народа като цяло, а пророкът всъщност е виновен за гибелта на хиляди – от негодните на пустинята и при битките с разните местни народи. Едва ли някой би дръзнал да си помисли това.

Но точно на такова прилича поведението на онези, които днес решиха да „демонтират“, сиреч да премахнат паметните плочи на българския цар Борис III, Българската православна църква и зам.-председателя на Народно събрание Димитър Пешев от т. нар. Гора на България в Израел. Далеч сме от идея да ги сравняваме пряко с Моисей, но те са спасили от напастите газени камери 50 000 български евреи. А днес пак чуваме ропот...

Какво и да витийстват пред медиите, чист цинизъм е изведнъж да се направи ревизия на заслугите на българския монарх и вярно безочливо да обясняват от екрана, че не го обвинявали за спасените 50 000 евреи на българска земя, но за смъртта на 11 000 от Беломорска Тракия и Македония. Цинизъм е, защото историческите факти от онова размиро време най-безотговорно се пренебрегват в името на една явна програмна линия, която просто се прокарва – и толкоз, ако ви харесва. Но ако все пак Негово величество Борис III и Димитър Пешев са били политически фигури, трагични герои в една изключително обкръжна и противоречива обстановка, то защо ще

махат така, между другото и плочата на Българската православна църква, която во главе с Екзарх Стефан и синодалните митрополити прави не по-малко за избавлението на 50-те хиляди? Тогава българското духовенство, както и всеки православен християнин, знаело много добре отговорора на евангелския въпрос „Кой е моят близък“. И постъпило според евангелските принципи (вж. Лука 10:29).

Има обаче няколко недоразумение, някаква вътрешна неяснота в позициите на самото еврейско общество. Така и не разбрахме какво точно се случва. Преди две години плочите били поставени по инициатива на заможен български еврей, емигрирал в САЩ по време на гоненията със съдействието на Двореца в София.

Толкова време по-късно изведнъж някои се сетят, че не са съгласни. Появява се някаква арбитражна комисия на Израелския национален фонд за културно и историческо наследство на еврейската държава. Той взема доста неадекватни решения и предприема бързи действия. Други еврейски общности пък оспорват. Трети проявяват такъв „дипломатически такт“ в позициите си, че човек съвсем да не разбере какво мислят.

В каквото и посока да започне цялата тази малко нечистоплътна история, ще остане едно леко разочарование. Дори да сменят плочата с друга – на абстрактния български народ. Между другото, долавя се някаква особена ревност – по някакъв начин в еврейската историческа памет да не останат изтъкнати и заслужили личности, представляващи други народи. Особено чужди монархи и християнски духовни пастири...

Спокойно, ние ще простим. Една подигравка няма да предизвика антисемитизъм и традиционен толерантния православен български народ. Освен това, признателност не бива да се проси, нито да се иискава. Тя има стойност, когато е доброволна и безвъзмездна.

Но чудно ли е, или е закономерно, че след толкова хиляди години свакш нищо не се е променило в мисленото на едни хора и пак свакш от книгата Битие се чува онези дребен ропот на неблагогарността?

Ангела ВЕЛИЧКОВА

Типове православен манталитет

Вече 20 века Христовото учение живо и непроменено се предава в Православната църква, а светът непрекъснато се променя. Задно с него се променяме и ние, православните християни, доколкото обективните условия около нас го налагат. Обаче нещо много важно вътре в нас непременно трябва да си остане същото. То е толкова важно, че е въпрос за вечен живот или вечна

смърт. Да, това е вярата, но задно с нея – и духовността. Под духовност разбираме нагласата на вътрешния ни най-личен и съкровен свят, чрез който вярата се пренася от сферата на умопостижимото към всички останали прояви на живота ни – до явните дела. „Вярата без дела е мъртва“, според думите на апостола (вж. Иаков 2:20). Неосъзнатата, неразвита или неправилно

изградена духовност може да повреди и вярата, и нейното осъществяване. Православната духовност, както вярата, не може да търпи промени, без това да я накръни. Няма две или повече православни духовности. Но духовността зависи от нещо твърде променливо и разнообразно – множеството си прояви – православния манталитет. Ако сега говорим за православен манталитет,

това не значи, че се прави опит за разработки в някаква нова материя в областта на богословията или психологията, нито че имаме амбицията да възвеждаме нова терминология. Става дума само за едно систематизиране на добре познати неща. Темата дори не се вписва толкова в психологията, колкото в християнската етика.

На стр. 3

БЪЛГАРИЯ

Славянските светци в историята на християнската Църква

Международен научен симпозиум

От 14 до 16 юли в София се проведе Международен научен симпозиум на тема „Славянските светци в историята на християнската Църква“, посветен на 2000-годишнината от Рождество Христово. Организатори на този научен форум бяха Софийският университет „Св. Климент Охридски“, Центърът за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“, Св. Синод на Българската православна църква, фондация „Елена и Иван Дуйчеви“ и Катедрата по византология на Кьолнския университет.

В работата на симпозиума взеха участие 52-ма учени от България, Германия, Гърция, Испания, Русия, Украйна, Югославия и Япония.

Тържественото откриване се състоя на 14 юли в зала № 7 на Националния дворец на културата. Слово-приветствие към участниците произнесе Негово Светейшество Максим, патриарх Български и митрополит Софийски. Той благослови начинанието и подчерта голямото значение на избраната научна тема.

Пленарни доклади изнесоха професорите Николай Дилевски (България), Педро Баленас (Испания), Критон Хрисохонидис (Гърция), Гелиан Прохоров (Русия), Негово Високопреосвященство Варненски и Великопреславски митрополит Кирил.

В своя доклад проф. Н. Дилевски се спира на ролята на известния руски книжовник, църковен и обществени деец св. Димитрий Ростовски в духовното възпитание на българския народ през Възраждането. Той очерта голямото значение на произведенията на този велик руски книжовник за формирането на българското нацио-

нално самосъзнание. Изтъкнато бе, че и Българската православна църква почита св. Димитрий Ростовски и че съществуват редица иконописни изображения на светеца в България.

Особен интерес предизвика докладът на проф. Бадена, който проследи развитието на идеята за светостта във Византия през вековете. Проф. Хрисохонидис запозна аудиторията с дейността на двама атонски книжовници-монаси, които са обогатили християнския календар с ламета на светии от югозападнобългарските земи – св. Еразъм, св. Нам Охридски, св. Теофилит Български. За вечно живото Православие и за несъкрушимата вяра – защитничка на народите, говори и Негово Високопреосвященство митрополит Кирил, който изнесе редица примери за чудеса на Пресвета Богородица, дори и в най-новата история на човечеството.

Докладът на проф. Г. Прохоров съобщи за живота и деянията на един обикновен мирянин от съветската епоха, който предстои да бъде канонизиран и за когото вече е написано житие – ярък пример за живия дух на православно християнство.

През първия ден на симпозиума проведе своето заседание и секцията, посветена на светител-владетели, където с особен интерес бяха посрещнати докладите на проф. Василка Търкова-Займова, проф. Аксиния Джурова, проф. Георгиос Веленис, доц. Павел Георгиев. Те очертаха неизвестни досега проявление на култовите към светците-владетели, подкрепени с богат доказателствен материал.

През втория ден на симпозиума заседанията се провеждаха в сградите на

Центъра за славяно-византийски проучвания, където имаше следните секции: светци-отшелници; новомъченици сред славяните; славянските светци в историята на християнската Църква (обобщаваща).

В тези доклади от различни гледни точки беше дискутирана темата за светостта, докладвани бяха резултати от фолклорни и археологически експедиции, търсеха се проекции на нови култове, тълкуваха се по нов начин познати извори.

Третият ден на симпозиума протече в Рилския манастир. Участниците бяха посрещнати тържествено от игумена на светлата обител Негово Преосвещенство Драговитийски епископ Йоан. Проведена бе и кръгла маса на тема „Автентичността на Завета на св. Иван Рилски“.

Специално за симпозиума беше издадена книгата „Заветът на св. Иван Рилски“, която е втори том на книгата на проф. Иван Дуйчев „Рилският светец и неговата обител“.

Тя беше подготвена въз основа на материали от личния архив на професора и е изцяло дело на сътрудниците на Центъра за славяно-византийски проучвания. Организирана бе и изложба с необнародвани документи на проф. Асен Василев, както и на колекцията на А. Радусев, съдържаша наградени кръстове, синглонии, ампули и др., които са част от изкуството на православния славянски свят.

Симпозиумът показа убедително актуалността и важноста на избраната от организаторите тема. Той бе поредно доказателство за нестихващия интерес към православно културно наследство.

Ст. н. с. д-р Вая
ВЕЛИНОВА

Тържества в Карлово

На 18 юли в гр. Карлово се проведе тържество по случай 163 години от раждането на йеродякон Игнатий (Васил Левски).

Начало на празниците бе Божествената св. Литургия, отслужена от Негово Високопреосвещенство Пловдивския митрополит Арсений в храма „Св. Николай“, където монах Игнатий бил ръкоположен за йеродякон.

След св. служба присъстващите во главе с Високопреосвещения митрополит се отправиха към гроба на Гина Кунчева, майката на Левски, където бяха положени цветя.

По-късно в рамките на честванията бе изнесена литературно-музикал-

на програма с участието на актьорите от Пловдивския драматичен театър, а в Синдикалния дом бе представена уникалната книга „Документалното наследство на Левски“.

Привечер пристигна Негово Светейшество Българският патриарх Максим, придружаван от Техни Високопреосвещенства Главния секретар на Св. Синод митрополит Геласий и Доростолския и Червенски митрополит Неофит, и Преосвещените епископи Траянополски Иларион и Макариополски Гавриил. Те взеха участие в зарята-поклонение на централния площад в Карлово.

Негово Светейшество и придружаващите го архиереи бяха тържествено

посрещнати с хляб и сол пред мѣството на гр. Карлово от девойки в национални носии. Българският патриарх Максим бе поканен да произнесе официалното слово на тържеството.

Към многобройните присъстващи се присъединиха и участниците в похода „По стъпките на Апостола“, организиран от Българския туристически съюз.

Зарята се проведе от военни части. Присъстваха още министърът на културата г-жа Емма Москова, кметът на града, гости от полския град Конин, побратимен с Карлово, много официални лица и представители на обществени организации.

ПВ

ВНИМАНИЕ!

Предупреждаваме православната обществено, че на страниците на в. „Труд“ незаконно се тиражира чудотворната икона на св. Богородица – Йерусалимска. Небезиздатели под влиянието на окултисти и екстрасенси разпространяват измамата, че снимките на иконата от вестника притежавали чудотворни свойства и лекували. С това се създава нездрава атмосфера и психоза, която е присъща на сектанството и няма нищо общо с православната духовност. Извършва се поругание над светинята. Скверни се църковното предание. Заблуждават се много благочестиви хора, като се подстрекават към греховни деяния, свързани с окултизма и суеверието.

Заявяваме още, че изключително право върху отпечатването и разпространението на икони има Св. Синод на Българската православна църква. По закон, църковен монопол е също издаването на официалния църковен календар, продажбата на църковни свещи и изработването на църковна утвар (вж. Постановление 11 на МС от 22 януари 1954 г. и Сборник от нормативни документи на Българската православна църква от 1987 г.). Следователно появилите се по уличните сергии печатни репродукции от йерусалимска икона и календари с нейното изображение са извън закона. Те са във вреда на Църквата и не носят нейното благословение.

Синодално издателство на БПЦ

Иконографски проект на Дряновския манастир

Братството на Дряновския манастир „Св. Архангел Михаил“ започва осъществяването на иконографски проект, одобрен от Епархийския съвет към Великотърновска св. Митрополия.

Автор на проекта за изпълняването на храма „Св. Архангел Михаил“ при манастира е Евгений Николов, преподавател по иконография в Православния Богословски факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

В три последователни етапа в източния купол, централната част, западната част и олтартното пространство на храма ще бъдат изписани общо 340 кв. м площ.

В източния купол около образа на Иисус Христос Вседръжител ще бъдат разположени изображенията на четиримата св. евангелисти и на Господски празници.

В западния купол около образа на св. Богородица ще се изпишат големите старозаветни пророци и Богородичните празници.

В долния регистър на стенописната украса на неф /кораба/ се предвиждат светите образи на български светци, както и медальон с фриз с изображение на дванадесетте св. апостоли Господни и св. пророци.

Разчитаме на подкрепа, съдействие и съработничество в тази всебългарска и благочестива инициатива.

Предоставяме на вниманието ви откритите сметки в полза на Инициативен комитет за изпълняването на храм „Св. Архангел Михаил“:

• в български левове:
Титуляр: „Банка ДСК“ ЕАД
Банков код: 30007022
Сметка: 5000328513

• във валута:
Република България,

София, ТБ „Булбанк“
SWIFT: BFTBGGSF
Сметка № 1170198103 (USD)
№ 1270198107 (DEM)
№ 1370198100 (CHF)

За директни контакти с манастирската управа:
Адрес: Дряновски манастир „Св. Архангел Михаил“, п. к. 41, Дряново 5370
Тел.: к. 0676 г. 23-89
Ел. Поща: ArchMish@veda.bg
Web: http://archangelmichael.veda.bg

Православен просветен център към столичното училище

41 ОУ „Св. Патриарх Евтимий“ и

Инициативен комитет „Св. Евтимий Патриарх Търновски“ организират изграждането на Православен просветен център. Начинанието е свързано с 2000 години от Рождество Христово и 110 години от основането на 41 ОУ, едно от най-старите училища в София. Центърът ще включва: Православен параклис „Света София – Премъдрост Божия“;

Музейна зала, отразяваща 110 годишната история на училището;
Зала за научни и творчески изяви на

учениците;

Ново пространствено решение на терена около комплекса чрез изграждане на амфитеатър, оградна стена с ниши алафранга и екологични кътове;

Преустройство на главното фоайе за връзка между училището и Православния комплекс.

Проектът трябва да бъде осъществен до 25 декември 2000 г.

Банкова сметка: Банка ДСК ЕАД
Банков код: 30021040
Разпл. Сметка № 1007910410

Благодарствен адрес от Ловешкия затвор

До Негово Преосвещенство Макариополски еп. Гавриил, викарий на Софийския митрополит

Ние, лишени от свобода при Ловешкия затвор, участници в Неделното училище на затвора, като молим благословение, синовно благодарим за щедрия Ви дар от 80 бр. на Вашата книга „Схигомения Ма-

рия“, която душечувствено ни помага да възприемаме правилно православно начинание на живот и да укрепваме във вярата.

Бог да Ви поживи, Владико!
Препоръчваме се на молитвите Ви, Ваши в Христа чада.

Участниците в Неделното училище при Ловешкия затвор

Поклонническо пътуване до Египет и Израел
от 2 до 11 септември 2000 г.

Пътуването до Египет включва поклонение до манастирите „Св. Екатерина“ и „Св. Антоний“ на Синайската планина, както и на храмове в град Кайро.

Пътуването в Израел включва поклонение до светите места в Ерусалим, Витлеем, Назарет и р. Йордан.

Справки и записвания: до 30 юли 2000 г.

За контакти: ФОТОТУР – г-жа Маргарита Колева, на телефони:
02/31 02 35 (през деня) и 02/36 39 35 (след 19 ч.)

Типове православен манталитет

От стр. 1

Впрочем, причина да не се развие отделна дисциплина от рода на „психология на православието“ или нещо подобно е тази, че светлите отци в своите аскетически творения така пълно и благодатно са описали движението на човешката душа, причините за нейните заболявания и нейното изцеление, че психологията едва ли би била полезна по пътя към спасението. (Това, че съвременната наука почти не прибавя до християнския духовен опит, а предпочитва самостоятелно и „независимо“ развитие, е отделен въпрос.)

Понеще думата манталитет не приляга много на църковната лексика, редно е накратко да уточним значението ѝ в съответния контекст, въпреки че в ежедневните ни разговори тя отдавна е широко навлязла.

Речникът на чуждици в българския език е твърде лаконичен: умствено състояние, начин на мислене, културност. Това определение е валидно и за индивидуалния, и за груповия манталитет. Ние трябва малко да го разширим, защото ясно е, че не за индивидуален манталитет ще става дума тук.

Когато говорим за манталитета на цели групи хора, в сила влизат фактори като историческа памет, религиозна принадлежност, етнически особености, географско положение, климат, политическо и икономическо състояние.

Всичко това влияе и формира нагласата на ума, светогледа, обществените отношения, общия темперамент.

На този фон православният манталитет става пресечна точка на променливи особености във вътрешната умствена и душевна нагласа на хората и неизменните истини на православната християнска вяра, както и неизменната православна духовност. Затова православието е едно и също навсякъде, където е свидетелствана Христовата истина. Но неговите изразни средства, неговите изказни форми търпят различия. И не само търпят, но такива различия са желани, защото те именно са критерии за здрава духовност, неподправена вяра и пълноценен живот по Бога. Те са свидетелство и за това, че Христовото благовестие не само се проповядва, но и съзнателно се прилага в живота от всички народи, по всички краища на днешния свят.

Би било неестествено и никак смущаващо, ако установим, че православният ескимос изживява вярата си като православен диванец, например, или обратното. Бог не налага „униформни“ на хората, нито изисква от нас да станем такива, каквито не сме.

Единственото, което ни се налага да изкореним в себе си, следвайки Господа, е грехът, склонността към него и всичките му прояви.

Виждаме и светите апостоли – по един начин те проповядват сред юдеите, а по друг благовестят на елините; по един начин ап. Павел говори пред аудиторията на синагогите, по друг се обръща към коринтяни или римляни.

Затова е трябвало апостолът „да стане всичко за всички, за да се спасят някои“, защото не всички са еднакви и не всички имат един и същи манталитет.

Отчитайки големия риск при обобщенията във всяка оценка и анализ, православните манталитети в днешния свят условно могат да се разделят на три големи типа – източен, северен и неофитски. Някои приборзано биха ги нарекли „гръцки“, „руски“ и „западен“. Отдавна на Запад разделят православието на „руски ортодокси“ и „гръцки ортодокси“. Това е неточно, въпреки че съответните народи по някоя или друга причина са допринесли много в оформянето на съответния манталитет.

Останалите православни народи обаче също имат принос със своето самосъзнание, темперамент, култура, мироглед, история.

От друга страна, те имат и много общо помежду си. Така към източния православен манталитет освен гръците могат да се причислят и всички народи на Балканите – българи, сърби, румънци и др., а също и тези от Близкия изток, Грузия и т. н.

Към северния православен манталитет засядно с руския народ се присъединяват и други православни славяни – белоруси, поляци, чехи, украинци и т. н., както и някои православни в Скандинавия, главно Финландия.

Колкото до „западен“ православен манталитет, такъв всъщност отдавна няма (от средата на XI век). Това съвсем не означава, че на Запад няма православието. Но православието там произхождат от инославни среди – католици и протестанти, носители на съвсем различен, неправославен манталитет, който е извън нашата тема. Затова тези православни съвсем естествено и свободно възприемат особеностите и изразните средства на онези, от които са възприели православната вяра – обикновено

русунаци от голямата емиграционна вълна след 1917 г. или гърци, които също присъстват на Запад в многобройни колонии със своите православни църковни общини.

Същото обаче се случва и в Далечния изток, където православието започва да прониква приблизително по същото време, както и на Запад – някъде през XIX век. Дотогава та-

зи част на света е или нехристиянизирана, или познава само римокатолицизма и протестантството. А у новопросветените православни се изгражда манталитет, много близък до този в западните страни. Затова условно ги причисляваме към типа манталитет, който е по-точно да наричаме неофитски, отколкото западен. (Предполагаме, че ситуацията е подобна и сред православните африканци, новопросветени благодарение на гръцките мисии в черна Африка, но засега твърде малко познаваме техния манталитет.)

Какви са основните черти на тези типове православен манталитет?

В Гърция много хора считат, че техният изказ на православието е най-жизнерадостен, най-темпераментен и въздушен. Изглежда са прави. Всъщност, това е обща особеност на

Източен православен манталитет

Мекият климат, близостта на морето, плодородната земя, всичко това не може да не накара хората да се изразват открито и експанзивно. Тук те са по-приказливи, по жестикулаци, по-темпераментни. Нагласата на православния човек тук е да показва и да споделя радостта от Възкресението. Хората не спират забравяния си ежедневен ритъм, като включват в него и ходенето на църква – да запалят една свещ. Те нямат влечение към бегство от реалността. За тях по-свойстве-

но е да вкореняват вярата във всички сфери на своя бит и ежедневие.

Но и историческата обремененост остава дълбок отпечатък върху източния манталитет. Вековно османско потисничество, геноцид, гонения, конфронтации, схизми, болезнен национален идеал, комплексът на великата цивилизация в упадък... Оттук национализмът неизбежно издига глас. Както вътрешно съгласие, така и вътрешната борба с него повлияват източния православен манталитет. Това е може би най-голямото му изкушение наред с опасността от лековатост и небрежност в духовния живот. Но в чистия си вид този манталитет действително остава най-радостният израз на православието – дори и в съзерцанието и самовглъбението на източното монашество.

Северният православен манталитет

е свързан с необятната руска, но също и славянска душа изобщо. Тук емоционалността е дълбока и силна, но твърде смекчена във външния си израз. Силната радост като че ли отвява изгледа по-скоро като благодост и приветливост, отколкото като бурно ликуване.

Православната славянска душа често изпитва силно влечение към съзерцание и мечтателност до такава степен, че понякога тя е склонна към бегство от действителността. Който е наблюдавал руския човек на Запад, е забелязал колко трудно той се поддава на асимилация. Не става дума за „културен шок“. Просто субективната действителност и обективната реалност за руснака нерядко са две съвсем различни неща...

В съвременна Русия историческият фактор също има силно влияние върху православния манталитет. Седемдесетгодишният атеистичен режим не само не е унищожил православната вяра, но напротив – засилвил я е, укрепил я е чрез гоненията и кръвата на новомъчениците. Но също така е накарал православието да се чувстват във от „легалното“ общество, да живеят в два паралелни свята – обшественния живот и Църквата – почти без допирни точки. Оттук и силният поур за разграничаване от „външния свят“, болезненото му изживяване като греховен, враждебен и рязко противопоставен на вътрешноцърковната святост.

(Вярно е, че някои други православни славяни, чехи и поляци напр., не са преживели толкова години комунизъм, както руснаци и украинци, но затова пък те винаги са били религиозно малцинство в една заострена римокатолическа среда.)

Оттук може да дойде и най-силното изкушение на

т. нар. северен манталитет – създаването на измислени светове, прекалена мечтателност, ненавременно вглъбение, отчуждение от реалния живот, своеобразно „развълчиене“ на вярата и православието.

Колкото до национализма, той също намира своето място, но тук той сякаш е по-облагодостен, по-осмислен и уравновесен, и не представлява такава заплаха за вярата, както например на Балканите. (Едно изключение е белоруският „православен“ национализъм, доста сходен с балканския.)

Неофитският православен манталитет

днес буди не само симпатии, но и дълбок спект.

За традиционно неправославния човек от Западна Европа, Далечния изток, Африка или Америка приемането на православието е същински подвиг. Обикновено тези хора стават православни в зряла възраст – нерядко даже и ако родителите им вече са православни. На тях им предстоят тежки борби първо със себе си, а после и с обкръжаващата ги среда, където дори да намерят хладно разбиране, нямат гореща подкрепа и рядко срещат единоумислене. На тях им предстои да преодолеем също и предрасъдъците на своя „традиционен“ неправославен манталитет.

Затова пък тези православни неофити приемат вярата с пълно сърце и безрезервно. Макар и в зряла възраст, те са наистина млади в Христа, решени да се отърсят докрай от греховността и заблудите на миналото си. По нещо те напомнят духа на древнохристиянството. Познаватия им по догматика, църковна история, литургика и иконография са завидни и за нас, традиционно православни.

Неофитският манталитет, разбира се, носи и някои изкушения. Неофитът в началото е подложен на много опасности да изпадне в прелест. Ревността понякога може да доведе до неразумие и загуба на духовна трезвост. Близостта с инославни или иноверци „от своите“ може в даден момент да доведе или до отстъпление от православието, или до другата крайност – зилотски фанатизъм.

Възприемането на православната вяра чрез други народи – най-вече руснаци и гърци, но нерядко българи, сърби и румънци – води до увлечението да копираят машинално техния манталитет. Понякога дори се стига до почти пълна асимилация и човек с недоумение наблюдава как довершият беглице или германец днес, бидейки православен, е станал по-русиак, по-грък или по-сърбин от самите руснаци, гърци, сърби...

Но от неофитите всички ние в много отношения можем да се поучим.

Тези бегли типове характеристики на различните православни манталитети нямат претенции да бъдат изчерпателни психологически профили или пък да служат като правило в подхода към „другите“ и към „своите“. Освен това, те не бива в никакъв случай да се натовалят с някакви критични оценки – кой е по-добър и кой – по-лош. Напротив, в здравите им проявления различните типове православни манталитети са белег за пълнота и единство в различията, постигната чрез вярата в Господа Исуса Христа. Защото Той е принесъл Себе Си в свята жертва не само „за вас“, но „и за многото оставление грехов“ (вж. св. Евангелие и Евхаристийния канон на св. Литургия).

Днес е от полза все пак да се познава манталитетът на различните православни по света. (Време е също да се осъзнае безмислието на стария спор кос е „по-истинско“ – гръцкото православието или руското!) Това би ни помогнало по-добре да познаем себе си и да запазим идентичността си, без да осъждаме и пренебрегваме другите – в името на опазването на една православна вяра и единната православна духовност.

Нещо повече – сливането и уеднаквяването на различните манталитети би било първи признак за неустойчивост във вярата и болявост на духовността. Неслучайно сектите търгват именно оттам – от уеднаквяване на манталитета. Да се пазим от това.

Църквата от древни времена е присела естествените различия между своите верни членове в името на благодатното единство. В подкрепа на това ще припомним една история от „Древния патерик“.

Веднъж двама млади подвижници паднали в един и същ тежък грех. Отците им наложили една и съща епитимия – няколко месеца да прекарват в усомнение, молитва, покаяние и пост. Оставяли им само храна и вода.

Изтеъкъл покаяният период и отците отишли да ги видят. С голямо учудване те открили единия изпит и изтерзан, а другия – весел, жизнерадостен и цъфтящ. Когато ги попитали на какво се дължи това, първият отговорил, че дълбоко е страдал заради извършенния грех и за това, че чрез него оскърил Бога. Вторият отговорил, че през цялото време се е радвал и пъл благодарствени химни за това, че Бог му е пратил покаяние и го е отървал от пагубния грех.

Отците с радост приели еднакво благосклонно покаянието и на двамата и прославили Бога.

Няма нация венчана за истината

„Няма вече едни, ни нудени. Всички ние сте едно в Христа Исуса“. Тези апостолски думи са единственият и достатъчен отговор на Православната църква на всички видове национализми, които завладяват народите след т.нар. Велика френска революция. Православието е чуждо на всяка идеология и респективно на всички „изми“. То никога не е приемало и няма да приеме правото на един народ да се възвеличи над останалите независимо под какъв претекст. Особено опасен е религиозният национализъм, който издига една нация в „избрана от Бога“. Защото в човешката история е познат само един народ-месия – Израил. От еврейския род по плът се родил Бог Слово, нашият Спасител. След раждането на Месията няма нужда от народ-месия. Словото Божие се проповядва на всички народи и всички, които откликнали, в своето историческо време са изпълнили мисията си в промислителния Божи план за спасението на света.

Тези уводни думи ни бяха необходими, за да откърлим в самото начало едно възможно недоразумение, когато говорим за някои особености на православното религиозно съзнание в т.нар. традиционни православни страни.

Признак на зрялост за един народ е, когато той се възвълнува много повече и по-дълбоко от проблемите на дъла, отколкото от икономическите и материални проблеми на своята държава. Защото не само с хляб ще живее човек. Православните гърци се гордеят, че са единствената държава, в чието законодателство са залегнали църковни канони. Не се срамуват от истината и не считат, че тя ограничава някои права. Те виждат в това своето християнско свидетелство пред обединена Европа и не желаят да го уеднаквят с уж безпристрастното европейско законодателство. В избухналата криза между гръцкото правителство и Църквата, гръцкият народ застана почти еднодушно зад Църквата в борбата ѝ да спре „дехристиянизацията“ на гръцката държава. Редом обаче е дълбокото и искрено

убеждение, че на гонение за кой ли път е подложен Христос, в бурята на протестите изплува една друга съществена черта на гръцкото религиозно съзнание – дълбокото убеждение, че всеки грък е задължително православен християнин. Макар и в много по-слаба степен, приложено

народ е 98% православен, ние реално изповядваме вярата си в някакъв метафизичен народ. Желан от нас народ. Защото в своето мнозинство българите са атеисти и е самозаблуда да слагаме знак на равенство между културното самоопределение на сънародниците ни и личната вяра в

На 21 юни пред гръцкия парламент в Атина 800 000 православни християни подкрепиха Църквата в борбата ѝ срещу дехристиянизацията на държавата

за българите, това мнение е познато и у нас. „Ние трябва да сме верни на Православието заради неговите исторически заслуги към нашия народ“. То се споделя от много искрени защитници на Църквата и, за съжаление, често е основният аргумент срещу изповядващите други религии. Възницност, какво прозира зад тези думи? Вярата, че принадлежността към един стнос те прави член на Божия народ. И обратно – който отстъпва от Православието, отстъпва от своя народ. Този примамлива на пръв поглед идея крие в себе си дълбоки и опасни подводни скали. Тя е най-уязвимото място в съвременната християнска аполотеика. Зад нея прозира, първо, вярата в народа-месия, който има някаква изключителност сред останалите народи. Тя измества личната връзка между човека и Бога с безличната между Бога и даден народ. Тя ражда една утопия, която като всички утопии, които се стремят да станат реалност, е опасна. И тази утопия е, че Царството Божие е осъществено тук на земята. А Самият Христос казва, че царството Му не е от този свят. Че живеейки в своето историческо време, ние можем да го осъществим само в сърцата си. Твърдейки, че „българският

Христос и Неговата църква. А когато говорим, че сме православен народ, имаме предвид принадлежността си към православна културна среда, плод на личните (а не общонародни!) духовни усилия на множество наши предшественици. За всеки, който искрено потърси Бога, тази културна среда може да се окаже притвора на храма на истинския живот в Христа.

Ако Православната църква е запазила балканските народи от асимилация по време на турското робство, това съвсем не означава, че това е била нейната главна мисия. Тя не съществува, за да охранява нациите. Погледната така, Православието не е нищо друго освен една идеология, спомогнала за създаването на националните държави на Балканите. И като всяка идеология тя има своето време на разцвет и упадък. Съвременните нации, включително и в православните страни, вече нямат нужда от тази идеология, за да съществуват. Тя може да се замести от една национална култура, например, която за Гърция включва далеч не само православен период. Изправени пред този аргумент, защитниците на идеята, Гърция означава Православие“ се обръкват. Защото Гърция означава

и гръцката митология, и Партенона, и Платон, и Аристотел и цялата плеада от сически мъдrecи и философи. Именно това е културата, която Европа открива през Ренесанса, и с която тя познава Гърция. Това е и културата на древна Гърция, с която гръците се гордеят. Неволно се стига до едно състояние на „национален шизофренизъм“ – коя е истинската гръцка самолитност? Европа приветства антична Елада. Тя е нейната духовна майка. Но Европа не познава Гърция на Евангелието и светите Отци. Коя Гърция ще влезе в обединена Европа? Това е дилемата, пред която е изправен днес гръцкият народ.

Никоя нация не е вечна за истината. Православието не е култура. Ако говорим за православна култура, тя е вторично явление. Христос основа Църквата Си, за да се спасява чрез нея всеки, който пожелае да намери Бога – независимо къде е роден – в традиционно православна или неправославна културна среда. Всяко метафизично обвързване между нацията и Православната църква привлича Църквата, превръща Православието в идеология и така го прави уязвимо.

Казаното дотук ни най-малко не вдига отговорността от гръцки, българския или който и да е друг народ, чисто историческо развитие се е обвързало с Православието. Напротив, възможността да се родиш в православна земя, улеснява значително личния път, който всеки трябва да извървя до Църквата. И това изписва много по-отговорно свидетелстване на истината пред света, непознал все още Бога. Комуто повече е дадено, повече и ще изиска Бог от него. А даденото нам е свидетелството на стотици светци, които са просияли по тези земи и които сега молитивно се застъпват пред Бога за своя земен род. Това е талантът, който Господ ни е поверил и ще поиска да види умножен от всеки един свой раб, живеещ по земите, където звънят на православните камбани не е секвал и благодарственото приношение в св. Литургия не е преставало.

Златина ИВАНОВА

Различният национализъм

Политическите събития през последните години формираха у съвременника ни убеждението, че национализмът е изляво прецизно на етническа ненавист, вражда и сега сръфит война. В пълен контраст на това един мислител на 20 век, поетично, но и с дълбока богословска проникновеност разкрива пред нас зорния смисъл на национализма, който получава своето вдъхновение и основание от Православието.

Национализмът е уверено чувство, в същността си предано и драгоценно в творческо отношение – че моят народ е получил даровите на Светия Дух; че ги е приел с духовния си усет и творчески ги е претворил по своеобразен начин; че вследствие на това неговата сила нараства и го призовава към велики и творчески дела;

че затова на моя народ се полага културна „самостоятелност“, като залог на величието (Пушкин!) и независимост в съществуването му като нация и държава.

И в това свое чувство, истинско и дълбоко, християнинът е прав и не подлежи на осъждане. Това чувство изпълва цялата му душа и опледява неговата култура.

Националното чувство е любов към историческия и духовен образ, към творческия акт на своя народ.

Национализмът е вяра в богодаруваната благодатна сила на народа и в неговото призвание.

Национализмът е воля за неговия творчески разцвет в даровите на Светия Дух.

Национализмът съществува своя народ пред Божията лице, съществува неговата душа, неговите таланти, неговите недостатъци, неговата историческа проблематика, неговите заплахи и неговите изкушения.

Национализмът е система от действия, произтичащи именно от такава любов, от такава вяра, от такава воля и от такава съзерпание.

Ето защо истинският национализъм не е тъмна, антихристиянска страста, а е духовен огън, водещ човека към жертвено служение, а народа – към духовен разцвет.

Християнският национализъм е възторг от съществуването на своя народ в Божия план, в даровите на Неговата благодат, в пътя към Неговото царство. Това е благодарение на Бога за тези дарове; но това е и скръб за своя народ, ако той не е на висотата на тези дарове.

В националното чувство е източникът на духовното достойнство: националното, а чрез него и на собственото, личното. В него е източникът на единството, защото няма по-дълбоко и по-трайно единство, както осъществяването в духа и пред лицето Божие. В него е източникът на правосъзнанието – това чувство за правота в най-дълбокото му и последно измерение, чувство за своята безусловна привързаност и връзка, собствен дом и истинско лично дръзновение.

Национализмът учи и на смирение – в съзерпание на слабостта и краха на своя народ (да си припомним покойните стихотворения на Хомяков към Русия).

Национализмът отвара

очите на човека и за националното своеобразие на другите народи; той учи да не се презираат другите народи, да се признават духовните им постижения и тяхното национално чувство; защото и те са съпричастни към даровите Божии и ги претворяват по своему.

Така осмислен, национализмът учи човека, че безнационалността е духовна безпочвеност и безплодие; че интернационализмът е духовна болест и източник на слабост и че наднационализмът е достъпен единствено на истинския националист. Защото да създаде нещо прекрасно за всички народи, може само този, който се е утвърдил в творческия акт на своя народ.

„Световният гений“ е винаги и преди всичко национален гений; а опитът да стане „велик“ чрез интернационализма и да пребивава в неговата атмосфера, дава и негова идея дава само мнимия, скрини „знаменитости“ или световни величия. Истинското величие има почва. Истинският гений е национален.

Неоснователно е твърдението, че национализмът „ненавизда и презира другите народи“. Същността на национализма съвсем не включва ненавист и презрение; тези чувства могат да се включат във всичко, ако душата на човека е зла и завистлива. Действително има националисти, отдаващи се на подобни чувства. Но всичко може да бъде извратено и с всичко може да се злоупотреби. Да злоупотребиш може с гимнастиката, храната, свободата, властта, знанието, словото; да се изврати може любовта, изкуството, съдът, политиката и дори молитвата; едновременно с това никой и не мисли да забрани и изкорени всичко това само защото някои хора приемат извратените форми за единствено възможни, а извратените форми не им правят никакво впечатление.

Възможно ли е да обичаш своята църква и да не презираш другите изповядващи? Разбира се, че е възможно. Този християнски благодарен дух е приложим и в национализма.

Може ли да обичаш своето семейство, без да изпитваш ненавист и презрение към другите семейства? Оказва се, че този християнски братски дух е приложим и от национално мислещите хора. Именно този дух лежи в основата на християнския национализъм.

При правилно разбиране на национализма – религиозното чувство и националното чувство не са отделени, не влизат в противоречие помежду си; те се сливат и образуват житнено творческо единство, в поното на което израства националната култура.

И. А. Ивашин
Преводач Мария ИВАНОВА

Пороците говорят

Св. пророк Иезекиил

За вършещите магии

Глава 13:20-23

„Затова тъй казва Господ Бог: ето, аз съм притив вашите магически кейсийки, с които там любите души като птички, и ще ви изтърпя изпод мишиците ви и ще пусна на свобода душите, които вие любите като птички.

Ще раздера вашите покривала и ще избява народа Си от ръцете ви; те не ще бъдат вече плячка във ваши ръце, и ще познаете, че аз съм Господ. Загето с аз съм разтържвате същето на праведника, което аз не исках да разтържвам, и погържате ръцете

на беззаконника, та той да се не обърне от порочния си път и да не запази живота си, – защото вече не ще имате съетни видения и занаят не ще преуздажате; и аз ще избяга Моя народ от ваши ръце, и ще познаете, че аз съм Господ.“

За наследствеността на греха

Глава 18:19-22

„Вие казвате: „защо тъй синът не носи вина на баща си?“ – Защото синът постъпва законно и праведно, пази всички Мои нарежди и ги изпълнява: той ще бъде жив.

Душа която съзреша-

ва, ще умре; син не ще понесе вината на баща, и баща не ще понесе вината на син, правдата на праведния при него си и остава, и беззаконие на беззакония при него си и остава.

И беззаконник, ако се обърне от всички свои грехове, каквито е вършил, ако пази всички Мои устави и постъпва законно и праведно, ще бъде жив, не ще умре.

Всички незови престъпления, каквито е вършил, не ще му се спомнят; в своята правда, която ще върши, той ще бъде жив.“

Старецът в православното предание

Какво е старецът в живота на Православната църква, обяснява по забележителен начин известният богослов и преподавател в Оксфордския университет епископ Калистос Уеър в книгата си „Православният път“.

В православната традиция действието на Светия Дух в християнската общност по особен начин се разкрива в два „духосни“ образа: на старците, или на духовните отци, и на юродивите заради Христа.

Няма значение дали старецът е възрастен в години те си, а дали е мъдър в опитното познание на Божествената истина, дали е дарен с благодатта на „духовното отчество“ и с дара да ръководи другите по Пътя. Той дава на духовните си чедра не морални напътствия или правила в живота, а осъществява лична връзка.

Старецът е човек на вътрешната тишина (исихия), около когото хиляди хора могат да намерят спасение. Като плод на молитвата и отричането от себе си Светият Дух му е дарувал прозорливост и разсъдиливост, които му позволяват да чете в сърцата на хората, да отговаря не само на въпросите, които му задават, но и на тези неосъзнати, често пъти много по-важни въпроси, за които те никога не биха се сетили да попитат.

Заедно с дара на прозорливостта той е получил и дара на духовното лечителство, силата да възстановява ду-

шите на хората, а често пъти да лекува и телата им. Това духовно лечителство старецът осъществява не само със словата си, но и със своето мълчание и дори само с присъствието си. Колкото полезен може да бъде съветът му, два пъти по-важна е посредническата му молитва. Той допълва, осяелоства чедата си с непрестанната си молитва за тях, поемайки на плещите си товара на тяхната вина и притеснения. Никой не може да бъде старец, ако не се моли настоятелно за другите.

Ако старецът е духовник, обикновено мисията му на духовен ръководител е тясно свързана с тайнството на изповедта. Но един старец, в пълния смисъл на думата, е нещо повече от духовник-изповедник. Истинският старец не може да бъде назначен за такъв от никоя човешка власт. Светият Дух говори в сърцата на християните, откривайки им, че това или друго лице е благословено от Бога с дара да ръководи и лекува другите. Истинският старец е пророческа личност в евангелския смисъл на думата.

Връзката между духовния отец и чедата му е най-разнообразна. Някои посещават стареца само веднъж или два пъти в живота си, в особено критичен момент, докато други са в постоянна връзка с него, виждайки го всеки месец или дори всеки ден. Правила не биха могли да се дадат, тъй като връзката им се ръководи непосредствено от Духа.

Във всеки случай и при

всяко едно положение, връзката е лична. Старецът не дава абстрактни правила от някоя книга, както е в „Перипетосологитата“ (описание на различни житейски случаи с предписани решения на проблемите, бел. пр.) в католическата Контрареформация, но у всекиго вижда отделната личност, мъж или жена, и просветен от Светия Дух, се опитва да предаде волята на Бога конкретно за този човек.

Тъй като истинският старец разбира и уважава неповторимия характер на всеки човек, той не насилва вътрешната свобода на никого, но я насърчава и укрепва. Не се стреми да прецупи личността и да постигне едно механично послушание, но води чедата си до оная степен на духовна зрялост, когато те ще могат да решават сами. Пред всекиго открива истинското му лице, което преди е било замъглено и непознато. Словото му е творческо и живоносно, правещо друга способен да върши дела, които преди са били непосилни. Всекиго това обаче старецът е способен да прави само защото обича всекиго лично и поотделно. Освен това връзката е двустранна. Старецът не

може да помогне на никой, ако той не желае да промени живота си и да отвори сърцето си с доверие пред него. Този, който отива при някой старец с критично любопитство, е твърде възможно да се върне с празни ръце и без особени впечатления.

Тъй като връзката е винаги лична, старецът не може да помогне еднакво на всекиго. Той е в състояние да помогне само на онези, които са изпратени при него от Духа. Затова никой ученик не бива да казва: „Моят старец е по-добър от всички останали.“ Трябва да казва само: „Моят старец е най-добрият за мен.“

В ръководството на другите духовният старец чака волята и гласа на Светия Дух. „Давам само това, което Бог ми дава да дам“, казва св. Серафим Саровски. „Вярвам, че първото слово, което ме изпълни, е вдъхновено от Светия Дух. Видно е, че не всеки има правото да действа по този начин, освен ако с аскетични усилия и молитва е постигнал изключително тънко усещане за Божие присъствие. За всеки, който не е постигнал това ниво, такова поведение е дръзко и безотговорно.“

Старецът Захарий казва за своя духовен опит също като св. Серафим: „Някой път човек дори не знае какво ще каже. Тогава сам Господ говори чрез устата му. Затова трябва да се молим така: „Господи, Сам Ти говори чрез мен, Сам Ти действуй чрез мен.“ Когато Господ говори чрез някой човек, всичко което той казва, принася плод и се изпълва. Тогава и самият човек се удивлява на думите си. Само не бива да разчитаме на мъдростта си...“

Връзката между духовния старец и неговото чедо се простира отвъд смъртта, до деня на Страшния съд. Старецът Захарий уверявал учениците си: „След смъртта си ще бъда много по-жив, отколкото сега, затова не тъжете, когато умра... В деня на Съда старците ще кажат: „Ето ме мен и чедата, които Ти ми повери.“

Разбира се, не всички православни християни могат да имат духовен старец. Какво трябва да правим, когато търсим духовен ръководител, но не намираме? Разбира се, възможно е да се учим от книгите. Независимо дали имаме, или нямаме старец, четем св. Писание

като незаменимо ръководство. Но трудността в този случай е да определим какъв точен е духовният ни проблем в определения момент от нашето духовно странстване.

Освен книгите и духовното отчество съществува и духовно братство – помощ, която ни се дава не с от „учители в Христа“, ала от „стучениците“ ни. Не бива да подценяваме възможностите, които ни се предлагат по този начин. Онези обаче, които сериозно следват Пътя, ще трябва да положат всяко усилие, за да намерят отец в Светия Дух. Ако търсят смирен, без съмнение ще им се даде ръководството, към което се стремят.

Това не значи, че ще намерят непременно старец като св. Серафим или св. Захарий. Трябва да сме много внимателни, да не би случайно в търсене на външно впечатляващото, да не забележим помощта, която ни предлага Господ. Някой, който в очите на хората е незначителен, може да се окаже онзи духовен отец, който да е в състояние да ми каже, на мен лично, онези живоносни думи, които се нуждаят повече от всичко да чуя.“

Благодатният старец Порфирий

Заедно със старците Паисий Атонски и Софроний Есекски, старецът Порфирий е сред най-ярките православни светители, с които Господ Бог уделил Своята Църква в различия и разделен 20-и век. Като илюстра-

„И който дохожда при Мене, няма да го изпъда вън“ (Иоан. 6:37)

Примера на св. апостол Павел старецът Порфирий приемал всички. Ставал „всичко за всеки, за да се спасят някои“.

През смирената му килия минали святи аскети и греховни престъпници, православни християни, инославни и другоящи, неизвестни хора и известни личности, богати и бедни, неграмотни и образовани, миряни и духовници от всички степени. Всекиго обгръщал с любовта Христова за спасение.

Това обаче не означава, че всички, които ходели при старца или живели за повече или по-малко време край него, бяха приели неговото мислене, неговите добродетели и следователно заслужават нашето безпрекословно доверие. Нужни са много внимание, бдителност и благодарозумие. Защото колкото по-известен ставаше старецът, толкова се засилваше изкушението у мнозина да се хвалват с връзката си с него и да създават лъжливи впечатления, че изразяват неговия мислене. Редом до чисто благочестие и истинската любов, редом до смиреното обшуване и искрено духовно ученичество се срещаша и много суета, интерес, лукавство, неискреност и измама.

През последните години от живота си старецът много се измъчваше от това. Защото мнозина се представяха за негови духовни чедра и даваха да се разбере, че уж всичко което вършат е с негова благословия и одобрение, докато той никога

„Само живеете достойно за Христовото благовестие, та, дойда ли и ви видя, или отсъствувам, да чуя за вас, че стоите в един дух, като се подвизавате еднородно за евангелската вяра“ (Филип. 1:27)

Старецът учел, че най-важният белег на духовния живот в Христа, тайната на нашата вяра, е единството в Христа, чувството за идентичност с братя ни, взаимното носене на тежестите, да мислим за другия като за себе си, да живеем живота му като наш живот, да казваме „Господи Исусе Христе, помилуй МЕ“ и в това „МЕ“ да бъде цялата чужда болка, станала наша, целият проблем на ближния, станал и наш, да страдаме, както той страда, да се радваме, както той се радва, да бъде падението му, наше да бъде и изправлението му.

Затова и последните му думи, последната му молитва към Христа, съкровената му надежда и най-голямо желание било „да бъдат всички едно“. Да бъдем едно. Това бе болката му, това бе копнежът му, това бе и молитвата му.

Кой проблем не се решава по този чуден и прост начин? Кой грях не се избягва? Падна брат ми? Аз паднах. Как да го осъдя, като аз съм извършителът. Успя брат ми?

еще, нито одобряваше действията им.

Във връзка с църковните въпроси, които разделяха вярващите, старецът имаше позиция, която обаче споделяше с малко хора. При него обаче кохда привърженици на всички течения. Затова не бива да се счита, че щом някой посещавал често стареца, позитивите му по спори църковни въпроси са верни и благословени от него. Би било хубаво, ако всички имаме такова послушание към него, ако бяхме приели светите му дълбоко в сърцата си и се бихме проникнали от неговия дух.

А този дух бе пълното послушание към т. нар. официална Църква, без одобрението на която той не вършеше нищо. Знаел от опит, чрез Светия Дух, че епископите са носители на Христовата благодат независимо от личните си качества. Защото осезаемо чувствал Божествената благодат и виждал как то нейното действие, така и нейното действие и. И многократно попитал, че благодатта се отдръпва от горделивите, а не от грешните, но смиренни хора.

Затова не одобрявал онези действия, които предизвиквали разделение в Църквата, нито словесните или действителни нападки срещу епископите и, но съветвал решенията на всички вътрешноцърковни проблеми да се търсят в Църквата и от Църквата, с молитва, смирение и покаяние. По-добре, казал, да грешим в Църквата, отколкото да бъдем праведни извън нея.

Аз съм успелият. Как да му завидя, като аз съм спечелил-ят.

Знаел старецът, че дуквният ни нападна най-силно точно тук, защото това е нашето слабо място. Изтъкване собствената си воля, собственото си мнение, искаме да не носим отговорност за делата на ближния, да се спасим отделно, сами, без него. Ако обаче допуснем да ни завладее този дух, няма спасение за нас. Трябва да желаем да се спасим заедно с всички, да казваме заедно с Божия светия: „Ако не спасиш, Господи, и всички тия, зачеркни и мен от книгата на живота.“ И заедно с Христовия апостол: „Бих желал да ми бъде анатема от Христа, вместо на братята ми, на моите ближни.“

Това е любовта, това е силата на Христа, това е същността на Бога. И това е царският път на духовния живот. Да обичаме Христос, който е ВСИЧКО, обичайки всички негови братя, и най-малките, за които Той умра.

Страницата подготви Златина КАРАВЪЛЧЕВА

Старецът Порфирий е роден през 1906 г. в малко гръцко село на Евбея. Отец на 13-14 годишна възраст се установява на Св. Гора. Само след няколко години, в резултат на усилен аскетичен труд и по особен Божествен промисъл, той е удостоен с многобройни благодатни дарове, които запазва през целия си живот. На 19 години е принуден да напусне Атон поради тежко заболяване и да се засели в манастир близо до родното си място. На 20 години е ръкоположен за йеромонах, а на 32 години става архимандрит. В продължение на 30 години е ефимерий в централната Атинска полиция. След пенсионирането си построява женски манастир „Преображение Господне“ близо до Атина. Няколко месеца преди смъртта си се завръща на Света Гора, която със сърцето си не бил напуснал никога. Почива в Господа на 2 декември 1991 г., предсказвайки смъртта си. Духовен отец и изповедник на хиляди православни християни от Гърция и целия свят. Господ прославил своя светия с много чудеса приживе и след успение му, които днес неговите духовни чедра записват и публикуват в много сборници.

В стихии или в тихия вятър

Днес нездравият ум вижда Бога само в природните стихии – земетресения, пожари, урагани. Не става дума за природните бедствия като допускане по Божия промисъл с цел вразумяване на човека, а за болезнено състояние на човешката душа, подобно на онава, в което са изпаднали нашите прапородители, нарушавайки Божията воля. Грехът събудил срама и страха у Адам и Ева и те не посмели да застанат лице в лице с Бога. Така и днес страхът, породен от греха, ни отдалечава от истинското богопознание, което няма нищо общо с апокалиптичните картини, бушуващи в болната душа и черпещи ужасяващо въздействие от силите на природата.

Постижимо ли е богопознание за съвременния човек, или това е отминал етап, характеризиращ времената на пророците, апостолите, светите отци?

Неска си припомним Божните думи към пророк Илия: „излез и застанан на планината пред лицето Господне; и ето Господ ще мине, и голям и силен вятър, който цепи планини и събаря скали пред Господа; но не във вятъра е Господ; след вятъра земетръс, но не в земетръса е Господ; след земетръса – огън; но не в огъня е Господ; след огъня – дъх от тих вятър и там е Господ“ (3 Цар. 19:11-12).

Богопознанието, постижимо в исихията – безмълвието, тишината и молитвата, е залегнало в аскетическата практика на исихазма. Исихазмът като учение се ражда към средата през XIV век, за да даде правилна насока на духовното възраждане, което западният рационализъм увличал извън лоното на Православната църква. В противовес на тези ереси исихазмът предлага истинното и традиционно учение за молитвата и духовното усъвършенстване.

Той призовава към съблюдаване на чистотата на сърцето по думите на Господ: „не това, що влиза в устата осквернява човека, а онава, що излиза из устата...“ (Мат. 15:11), защото „от сърцето идват помислите“. Св. Макарий Велики потвърждава, че от сърцето зависи целият състав на човека и ако благодатта овладее сърцето, то тя ще цари над всички помисли и телесни членове, защото всички душевни помисли идват от сърцето. Исихазмите се стремели да съблюдуват и направляват своя ум към вътрешно съсредоточаване в сърцето – „съкровищницата на разумната дейност на душата“. Сърцето обаче свъщава не биологически, а като символ на висше богопознание. А въвеждането на ума в сърцето се разбира като духовно-телесен акт на съсредоточаване, който е само външната форма на нещо много по-дълбоко, а именно на съсредоточаване на ума в самия себе си.

Защото по думите на Господ Иисус Христос: „Царството Божие вътре във вас е“ (Лука 17:21), няма не ще пребивава извън Царството този, който с всички сили се опита да изведе ума извън себе си.

Умът според св. Григорий Палама е страж на душата и тялото, чрез него можеш да се избягваш от телесни и душевни страсти. Така, подчинявайки плътта на духа, се приближаваме до блаженото чувство, което изпитва пророк Давид, възкликвайки: „но и тъмната не ще е тъма за Тебе; нощта за Тебе е светла като ден, и тъмата – като светлина. Защото Ти си усвоял моята вътрешност...“ (Пс. 138:12-13). Псалмопевецът описва блаженото състояние на човешката душа, при което не само способността ѝ да желае, но и всяка искра на това желание в тялото се връща към източника, чрез него се издига към Бога и се съединява с Него.

Св. Григорий Палама развива тази идея и пише,

Св. пророк Илия

че както при обладаването от чувствени, погубващи наслади силата на душевното желание в неговата цялост се опустошава в плътта, защото те изцяло се превръщат в плът и Божият Дух не може да живее в тях, така при възлизания към Бога и приобичаване душата си към Божията любов дори плътта се преобразява, извисява се и също вкусува от общението с Бога, превръщайки се в Божие владение и отгървайки се от затаената вражда към Бога и от противното на Духа желание.

Макар че исихазмът е преди всичко монашеска практика, богопознанието е постижимо за всички християни благодарение на спасителното дело на възплътения се Син Божий. Който като приема изцяло човешката природа я изкупува от греха. То е възможно чрез постоянно участие в църковния живот, св. Тайнства и най-вече приимане на св. Причастие.

За нас, които живеем в света, исихазмът напомня, че богопознание е възможно само в богообщение чрез очистване на нашите сърца в благодатните тайнства на Църквата. Тогава, превърнали се в „дом на Духа Божий“, ще прогоним страха, роден от греха, и след урагани, земетресения, пожари ще очакваме идването на Господа в тихия ветрец.

Мария ИВАНОВА

Кръстът и радостта на монаха

Преди повече от 40 години, в условията на тотално затъмнение на църковния живот и на пълно отбъркване на духовните ценности, архим. Юстин Попович прозорливо отбелязва: „Критериумът за православие е отношението ни към монашеството.“ И наистина, разбирането ни за монашеството като призвание и начин на живот в Православната църква разкрива степента ни на възрковеност и духовна зрялост. Разкрива дали сме станали съпричастни на духовния опит на православие, дали опитно сме познали суровата борба със страстите и дали сме търсили духовен пристан и опора в своето странстване. Който съзнателно или несъзнателно вярва, че Църквата може да води пълноценен и здрав духовен живот, без да има нужда от православното монашество, е придобил духовна опитност, която не се корени в православното предание. Дори сред редовно черкуващите се християни може да чуем мнение, че монасите са безполезни, че те egoистично търсят само своето спасение, че са ограничени и неграмотни и са се отявили сре-

щу законите на човешката природа. А според някои по-крайни възгледи – в днешно време монашеският чин дори е отреден за Църквата. Това отбъркване и негативно отношение разкрива две неща – първо, че църковното ни съзнание страда от сериозна непълнота, и второ, че съвременното състояние на българските манастири не позволява със сигурност истински лик на монашеския чин. Всъщност става въпрос за двете лица на една и съща криза – общата криза на нашето църковно съзнание. Във всички посткомунистически страни възраждането на Църквата започна от православните манастири. Богослови в пълния смисъл на думата пренесоха духовния ехаристичен опит на подвижници и аскети в оспорителна бса слобото Божие свята. И здравото зърно, поналяло на добра почва, принесло богат плод. В този брой ви предлагаме откъс от лекцията на о. Димитру Станілоє, произнесена през 1972 г. в румънски манастир „Витлеем“. Известният румънски богослов разкрива за истинското призвание на монаха и за ролята му в промислителния план на Бога за спасението на света.

По някакъв начин всеки християнин в монах в своите търсения. В православната Църква няма две духовности. Една е духовността, но тя се осъществява по различни начини. Ще се опитам накратко да изложа пред вас същността на монашеския живот.

Един философ писал на сина си, който приел монашество: „Защо, синел, мразиш света и неговата сладост и избира живот в тъга?“ Философът бил прав, но само на повърхността. Той се изгубил от повърхността и привидна радост, която предлагала светът. Не бе разбрал, че след тази привидна сладост идват тъгата, празнотата, липсата на смисъл. Не знаел, че трябва да разпънем тези повърхностни радости, за да открием една по-дълбока радост – радостта от срещата и постоянното съприбаване с Христос, нашия Бог.

Тази среща дава на света една по-дълбока красота, едно истинно чувство, което води монаха към чиста и силна радост. Радостта от срещата и общуването с Бога е за монаха като радостта на невестата от своя жених, но е много по-чиста и по-дълбока от нея. А за щастливата невеста всичко свети от красотата. Затова монахът не мрази света, но гледа на него през погледа на една преобразена красота, във вечността. Чрез нея му придава нетленна и безмерна дълбока стойност и такъв го разкрива и пред останалите хора.

Светът е тъжен за човека, който познава само видимата форма на живота. Хората, особено днес, са тъжни, макар че постоянно търсят развлечението на едно ниско ниво. Приличат на хора, които се смеят за дребни и незначителни неща и след това се питат: всъщност, защо се смеяме? Защо паднахме толкова ниско, че да се смеем за нищо? Смеяме са като луди, без да знаем причината или просто искаме да забравим убиствената натиска задълженията си, за да забравим действителността?

Когато с всичките си действия откриваме и утвърждаваме вечната стойност на живота и на този свят, нис-

куваме истинската радост на живота и света. Радостен съм, когато зная, че правейки добро и отхвърляйки egoистичните си и мимични удоволствия, ще срещна това добро във вечността. С примера си монахът дава и на другите подтик да прекратят празнотата, липсата на смисъл в един повърхностен свят,

Отец Димитру Станілоє

Отец Димитру Станілоє е сред най-известните румънски богослови, чийто принос в развитието на съвременното богословие е признат от цяла православна свят. Роден е през 1903 г. в Румъния. Завършил богословие в страната си и специализира в Гърция и Германия. От 1929 до 1936 г. е преподавател по драматика в Богословския институт Сибил в Румъния. От 1936 до 1946 г. е декан на същото учебно заведение. От 1946 до 1978 г. преподава в Богословския факултет в Букурещ. Преподава в различни университети в Англия и Германия и е автор на многобройни статии и изследвания в чужди периодични издания. Завършено изучава произведенията на църковните отци и пише трудове върху съчиненията на св. Максим Исповедник и св. Григорий Палама.

Преживява на румънски „Добротолубие“ в 10 тома, с богословски тълкувания. Тази поредица със заглавие „Църковни отци и писатели“ продължава да излиза и днес. Другите най-известни трудове на о. Д. Станілоє са „Домастика“ в 3 тома и „Мистично богословие“.

Почива в Господа на 4 октомври 1993 г. в Букурещ.

помагали им да придадат на света истинска стойност.

Но за тази цел е нужно да разпънем света и себе си. Само така ще се издигнем предварително до висините на вечността от състоянието, в което сега се намираме. „Който иска да спечели душата си, трябва да я жертва за Мен и Моето евангелие“, казва нашият Бог. Монахът е човек, който откликва на този повик. Той е човекът, който като намерил скрито съкровище в една нива, продал цялото си имущество, за да придобие нивата със съкровището. Това безценно съкровище е самият Бог, а нивата е монашеският живот, който външно не притежава висока стойност, но който крие в себе си вечно съкровище.

Вижте кръста и вижте радостта, която идва след това! И по-точно иска кажем, че радостта е скрита в кръста. Отвън се вижда само кръстът на разпятието, а дълбоко в него струи радостта.

Св. Игн Лествичник нарича смирения и без външен блясък живот на монаха едновременно мрачен и светъл. Мрачен на пръв поглед, а светъл в същността. Мрачен в отъжата да се радваш и наслаждаваш на временното и повърхностно щастие. Светъл, защото точно затова монахът притежава радостта да живее във висините, близо до Бога. Радостта в отричането от привидните удоволствия е нещо много ценно, защото актът на отричането е изключително труден. Но винаги е придружан от една немоморду по-силна радост. Един румънски монах подарил на един бедняк скъпата дреха, която току що му били подарили. Попитали го: „Къде ти е, брате, дрехата?“ „О, вече е в рак и ме чака там“, отговорил той. Ето ги външният кръст и вътрешната радост. Този пример ни показва, че монахът не мрази хората. Той ги обича „в Бога“. И затова им придава по-голяма стойност. Така монасите гледат на всички неща „в Бога“, като откриват по-този начин истинските причини за съществуването им.

Превод
З. ИВАНОВА

Гласът на св. отци

И после кое е най-удобното място за нападения ни зъл дух, плътта или умът? Нима това не е плътта, за която и апостолът казва, че до вселяването на закона на живота в нея не живее никакво добро (Рим. 7:18). Затова никога не трябва да я оставяме без внимание. Как да я подчиним, как да не я загубим, как да разпознаем настъпящата към нея дух на злобата особено когато още не умеем духовно да разпознаваме духовните сили на злото, ако не се научим да бъдем внимателни и към своята вътрешна форма? Какво да кажем за начинаещите, когато дори съвършените мъже не само след Христа, но и преди Неговото пришествие към нас придавали на тялото такава форма по време на молитва

Св. Григорий Палама

и били чувани от Бога. Съвършените боговидци влязали в молитва над многогодишната суша, полагайки глава между колената, и в този смисъл прилежно въвежда своя ум вътре в са-

мия него и в Бога (3 Цар. 18:42). А хората, за които ти си слушал, брате, боледуват навсярно от фарисейска болест, защото не искат да съблюдают и очистват вътрешността на чашата, т. е. на своето сърце. Без да следват отеческото предание, те бързат да се провъзгласяват над всички като нови законоучители. Така те откърлят телесната форма на молитвата на митаря, оправдан от Господа, а и другите молещи се подтичат да не се придръжат към нея.

Какво казва Господ в евангелията? Митарят не смеел да вдигне очите си към небето (Лука 18:13). Към тази външна форма се стремят и тези, които при молитва отпратят взор към самите себе си.

Из „Труды в защиту священно-безмолствующих“

ЛИЧНОСТ И СЕМЕЙСТВО

Пог спасителния Богородичен покров

Децата и ученици от 7 до 15-годишна възраст завършиха първа смяна от летния православен лагер „Покров“, организиран от енорийския център за културни и социални дейности при храм „Покров Богородичен“ в София.

Летният православен лагер е част от цялостната дейност на енорийския център, чиито приоритет е работата с деца и ученици, ориентирана към духовните потребности на днешното младо поколение и основана върху традиционните ценности на православие. Водещата идея е смислено, пълноценно и приятно прекарване на част от ваканционните дни.

Главните насоки на програмата са: основни понятия от православната традиция; моят град и моята столица София; понятия за християнската образност, иконопис; чета и говоря изразително; участвам в пиесата (рецитала); грижа се за градината; нашият общ дом природата; поклонническо пътуване до манастир; как да проуча

своя род и др.

В лагера участваха деца от различни софийски училища, както и от Дома за деца и юноши „П. Р. Славейков“. Денят започваше с утринно богослужение, после следваха занимания – рисуване, игри, филми, като занятията и беседите се редуваша с игра в двора на църквата. Всеки ден децата обядваха в трапезарията на енорийския център, а след това посещаваха музеи, културен обект из София и пр. В края на всеки учебен ден бяха изготвяни стенини табли с нарисованото или написаното от участниците в лагера.

Ето едно от детските описания, окаяни на таблото:

Случка в храма

Тази сутрин като влязохме в църквата, заварихме жена с руса коса, която плачеше и се молише пред иконата на св. Пантелеймон. Той е светец-лечител. Жената коленичи и все плачеше. Свещеникът разтвори над главата ѝ голямо евангелие с красиви корици. Двамата отци почнаха да ѝ четат молитви.

Отец Николай ни каза: Децата, приближете се, елате да се помолим заедно за детенцето на тази майка – Геняди, което е много болно. Помогнете се всички. Беше ми тъжно. Вярвам, че света Богородица ще помогне детето на майката да оздравее.

Е.мил, 8 г.

Най-ценното в този православен летен курс е възможността за общуване. Идеята да се съберат заедно деца на различна възраст с различно социално положение е изключително ползотворна. Децата от Дом „Ран Босилек“ бяха доведени от техните кръстници; имаше и ромски деца. Игрите се редуваша с тихи доверителни разговори под сянката на дърветата. Боряна, напрегнато и импулсивно момиче на 14 години от „Ран Босилек“, сподели, че имала дълбока рана в сърцето си, която не може да бъде залечена.

Твърдеше, че злото се е загнездило дълбоко у нея и че то действа вместо нея, а всъщност тя е добра... Когато децата се подготвяха за причастяване, Боряна не

искаше да се изповяда пред свещеника. Склонна да напише на лист тайните си и да го даде на свещеника. В деня на изповедта Боряна с листа си влезе в изповедалнята. След доста време излезе засмяна, сияеща, опростена, с намачкан в шепата лист: беше изляла душата си пред свещеника.

По време на лагера децата посетиха един манастир, възпитиха се на огромните кристали в „Земята и хората“, получиха за спомени икони, срещнаха нови приятели, научиха интересни неща.

Много размисли и въпроси възникват след това православно ваканционно начинание. Чрез децата се откроява различни „семейни и домашни модели“. Какво да се направи за ошегнените и лишени от любов? Как да свикнем да живеем и общуваме, бидейки различни? Как църковната общност помага за това? Какво да се прави с печално пълните „домове“ за деца и юноши? – Все горчиви въпроси към нас, възпитателите.

Венета ДЯКОВА

Детски спектакъл по случай 2000 години от Рождество Христово

На 2 юни в град Сандански, малките възпитаници на ОДЗ № 1 „Дора Габев“ с директор Ели Параскова направиха един великолепен спектакъл по случай 2000 години от рождението по път на нашия Спасител Господ Исус Христос. Малките герои пресъздадоха земния живот на Исус Христос, от Благовещение до Възнесение Господне.

Сценарият за представлението беше подготвен от Аделина Павлова, учителка в детската градина, редактор бе Симеон Тодоров, преподавател в Софийската духовна семинария „Св. Иван Рилски“. Децата макар и на по

4-5 години не забравиха своите реплики. Те толкова много се бяха живили в ролите на библейските герои, че трогнаха до сълзи публиката.

Представлението завърши с шест малки деца, облечени като ангелчета, които напомниха на многобройната публика какво е християнството – да обичаме ближния като себе си, да прощаваме на враговете си, да обичаме и тези, които ни правят зло. Уверени сме, че това представление ще остане дълбоко в сърцата на малките деца и те никога няма да забравят Кой е Исус Христос, и винаги ще спазват Неговите заповеди.

ЦВ

НОВА КНИГИ Нова монография за митрополит Методий Кусев

Доайен на българските църковни историци несъмнено е старозагорецът Недю Александров, роден през 1904 г. След като проуча в продължение на 15 години живота и дейността на приспонаметния Старозагорски митрополит Методий Кусев, в средата на 80-те години той завършва обемиста книга от 600 страници за него.

Рухването на комунистическите идеологии след 1989 г. налага основно преработване на книгата и позоваване на нови, секретни досега документи. Поради крехкото здраве на Александоров тази задача е поета от Цветана Кюсева, н. с. в Националния музей, която я изпълнява блестящо. Резултат от общите усилия на двамата автори е новото издание „С Христос и Македония в сърцето. Страници от живота на митрополит Методий Кусев (1838-1922 г.)“ в обем 233 страници.

Разбира се, заглавието не изчерпва тематиката на книгата, защото дядо Методий Кусев е богата и многостранна личност. Повествованието следва хронологическия принцип и проследява постепенното му оформяне в борбите около Българската екзархия, Априлското въстание, Руско-турската война. По-късно той учи двукратно в Русия, където предизвиква скандали със защитата си на българския характер на Македония, а през 1896 г. е избран за Старозагорски митрополит. Тук започва борба с римокатолическите мисионери и ранните социалисти в епархията. Въпреки съпротивата на Русия, успява да се наложи и да освети сам храм-паметника в Шипка през 1902 г. Митрополитът организира и първото национално честване на годишнината от гибелта на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Идеята на дядо Методий е създаването на парка „Аязмото“ над Стара Загора, за който сам събира средства. Срещу него се надига масово не-

Страници от живота на митрополит Методий Кусев (1838-1922)

доволение. От 1904 до 1920 г. той е лишен от управлението на епархията си в противоречие на Екзархийския устав, който не предвижда съд над архиепископ.

Авторите разглеждат дядо Методий не изолирано, а в контекста на обществените и църковните борби на епохата. Много ценна част от книгата са цитираните в приложението 17 документа – свидетелства за активността на една енергична личност, която е обладана от духа на библейските пророци. Накрая са добавени географски и именен указател, но липсва библиография на трудовете от и за митрополит Методий. Срещат се и някои фактологични грешки. Лейди Емили Странфорд, спасила хиляди българи след кланетата през 1876 г., е посочена като „Страдфорд“ (с. 28, 226). Всъщност Стратфорд вое Редклиф е дългогодишен английски посланик в Цариград, който заедно с княз Стефан Богориди посредничат за постигане на независимостта на Гърция през 1830 г.

Като цяло монографията на Недю Александров и Цветана Кюсева заслужава висока оценка за своята обективност и пълнорамност. Засага тя е най-пълното и най-добро изследване за големия духовник, патриот и социален деец митрополит Методий Кусев.

Архимандрит д-р Павел СТЕФАНОВ

Безмерната любов разваля децата

Забелязал съм, че днешните семейства често вярват на децата си и най-вече на студентите. Бидейки добри деца, те се разхайтват. Развалят ги родителите им. Тъй като родителите са преживели трудни години, искат децата им да не се лишават от това, да не се лишават от друго... Не възпитават у тях добродетелта да се радват в лишението си. Разбира се, намеренията им са добри.

Да лишава детето си от нещо, без то да разбира

защо, е варварско. Но да му помогнеш да придобие съзнанието да се радва, когато само се откаже от нещо, това е добро. А сега с добротата си, с безмерната си доброта ги разваляват. Привикват ги да получават всичко наготово, направо в ръцете, дори и чашата с вода, за да могат уж да четат и да не си губят времето. А така децата се развалят – и момчетата, и момичетата. След това децата, вече престанали да четат, продължа-

ват да искат всичко да им се дава в ръцете. И лошо започва от майките: „Ти, детето ми, да четеш! Аз ще ти донеса и чорапите, ще ти измия и краката. Взemi сладкиша, взemi кафето.“! И децата не разбират колко се уморява майка им, за да им осигури всичко това, защото самите те не полагат усилия. След това дори и пища да ядат – и нея не знаят как да увият в хартията. Стават напълно безполезни хора. Отгичават се от жи-

вота. Връзката им се е разваляла – „мамо, ела да ми вържеш връзката“, казват! Такива деца какъв например ще имат? Затова казвам на майките: „Не оставайте децата си цял ден да учат. Почетат-почетат и им се замаля главата. Да направят четвърт час, половина час почивка, да свършат някоя домашна работа.“

Из книгата на стареца Паисий „С болка и любов към съвременния човек“

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ • СВ. СИНОД • СИНОДАЛНО ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

5. Богослужебна прослава на преподобия каш отец Димитрий Басарбовски
Цена: 1,50 лв.

2. Сигмунд Мария Макидонолски епископ Гавриил
Цена: 1,60 лв.

3. Божествена Литургия на св. Йоан Златоуст
Синодално издателство
Цена: 2,00 лв.

4. Молитвеник за деца и родители
Синодално издателство
Цена: 2,00 лв.

Освен цената на избраните книги читателите заплащат и пощенските разходи: за 1-2 книги – 0,70 лв.; 3-4 – 0,90 лв.; 5 до 8 – 1,10 лв.; 9 до 15 – 1,60 лв.; 16 до 20 – 2,20 лв.; 21 до 24 – 3,00 лв.; 25 до 32 – 3,60 лв.

Начин на плащане чрез пощенски запис
Моля, изписвайте четливо пълния адрес на Синодално издателство:

София 1090, ул. „Оборище“ № 4

Изпращайте на адреса на издателството попълнения талон за заявка с приложена квитанция от пощенския запис.

Редакцията не носи отговорност за пари, изпратени в плик.

в „Църковен вестник“, бр. 14, 15-31 юли 2000 г.

ТАЛОН ЗА ЗАЯВКА

Посочете номера и броя на избраните книги:

Име

Презиме

Фамилия

гр./с. п. код ... обл.

ж.к./ул. № ... бл. ... вх. ап.

тел:

(Моля, потвърдете четливо с печатни букви!)

Църквата „Св. Седмочисленици“ в София – храм на българската святост

Образите на българските светни сме свързани още от най-ранно детство. Защото тези Божии угодици, просияли в святост на българска земя, са нашите най-близки застъпници и помощници. В осъществяването на живата църковна връзка с родните ни светни особено място заема столичният храм „Св. Седмочисленици“. Най-напред, защото той е първият и засега единствен храм, посветен на светите Седмочисленици вкупом – на братята Кирил и Методий заедно с техните ученици Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий. След това, защото тук за първи път е отслужена св. Литургия в чест на празника Неделя на Вси светни български и с осветен престол за тяхна дълговечна прослава. И още, защото това е единствената църква, в чиито иконостас подчертано преобладават образи и сцени от българската църковна история.

По думите на Левкийския дяко Партевий, ревностен епископ от близкото ни минало, известен с изключителната си грижа към паметта и прославата на родните ни светци, „Българската православна църква, като Божия нива и Божие лозе, не е била безплодна през 11-вековното си съществуване“, а напротив, „из нейните недра естествено са се излъчвали вдъхновени избраници“. Те „посещавали живота си на изключително богоугодение, или героически са предавали живота си на мъки и мъченическа смърт за своята пречиста вяра. Първите, продължава дяко Партевий, са скромни прояви на народно благочестие в широк живот, които обаче блестят със своята скрита красота за надълбоко виждащото божествено и човешко око, а вторите са каноническите светци на нашата свята Православна църква, които спрямо броя на нашия народ съответно не са малко“.

Знаем, че както отделният човек, така и народът като цяло се обръща в съдбовни моменти в вяра към своите небесни покровители, за да черпи вдъхновение и сили от техните духовни подвизи. В годините непосредствено след Освобождението навсякъде из младата ни държава се възкресяват стари и се изграждат стотици нови, големи и красиви църкви.

Известен е фактът, че тогава, в резултат на упоритата настойчивост на Петко Каравелов, изоставената, но величествена с оригиналната си архитектура Черна джамия, намираща се в югоизточните покрайнини на града, е превърната в християнски молитвен дом. Един от най-важните аргументи на големия държавник в подкрепа на това негово дело е народното предание, че джамията е била построена върху основите на стар християнски храм. Така след необходимото преустройство, новата църква е осветена на 27 юли 1903 г., деня на светите Седмочисленици, който става и неин храмов празник. Изборът за закрилници на храма естествено не е случаен. Кой друг така ревностно би пазил възстановената ни свобода, както светозарните славянски първоучители, на които заедно с боговдъхновения княз Борис-Михаил дължим християнската си принадлежност...

Може да се каже, че още от самото начало църквата „Св. Седмочисленици“ започва да се оформя постепенно като храм на българската православна святост. Вече стана дума, че именно тук за първи път се празнува молитвено паметта на всички български светци. На 27 юни 1954 г. тържествена св. Литургия отслужва тогавашният български патриарх Кирил. Преди това Св. Синод в пълен състав, в заседанието си на 30 декември 1953 г. обявява втората неделя след Петдесетница за Неделя на всички български светци. До епархиите е изпратено окръжно № 3362-43, с което се обявяват „за поделейни всички празници в чест на българските светци, за които има вече съставени и издадени от Св. Синод или пък заанапред ще се издадат служби. На техните дни – се препоръчва в същия документ – да се служи по възможност св. Литургия“. За уредяването на този църковен празник и за утвърждаване почитта към родното ни благочестие безспорен принос има дългогодишният енорийски свещеник при храма „Св. Седмочисленици“ ставрофорен иконом Димитър Калев, чийто 90-годишен юбилей чествахме наскоро. Заедно с пастирското си служение той е осъществил и една задълбочена книжовна дейност, която прибавя ценни страници към изучаване живота и

Столичният храм „Св. Седмочисленици“

делото на славянските просветители, и по-специално на св. Горазд. Също така на отец Калев дължим и написването на историята на църквата „Св. Седмочисленици“, ценен източник за всеки изследовател.

Няма съмнение, че едновременно с това в летописа на този централен столичен храм е 8 юли 1956 г. Тогава е осветен южният престол, посветен на всички български светци. Тази година, в Неделята Събор на Вси светни български, на престола, въздигнат за тяхна прослава, тържествена св. Литургия отслужил Траянопольският епископ Илиарий в съдружение с енорийски свещеници Н. Коцев, И. Михов и С. Дидов. По реда на датите в църковния календар отец Николай се обръща с молитвено славословие към родните ни светни и припомни, че тъй като всеки народ извървява пътя си към нравствено съвършенство в зависимост от своята историческа съдба, нашият народ е успявал, през всички периоди на най-тежките изпитания, да живее във вяра и напредък благодарение на молитвенния подвиг на своите духовни покровители.

В този смисъл, завинаги в народната памет са записани за поклонение и прослава имената на блажените пустинножител св. Иван Рилски Чудотворец, на преп. Петка, на мъчениците св. Георги Софийски Нови, св. Николай Софийски, св. Злата Мъгленска, преп. Паисий Хилендарски и на всички предани наши утешители и велики водители.

В църквата „Св. Седмочисленици“ се извършва богослужение, св. Литургия и вечерня, всеки ден. По традиция тук служат високоерудирани свещеници, които с пропове-

тавен голям обществена часовник върху високата кула на камбанарията.

Началото на цялостното изографисване на храма се поставя през петдесетте години, когато на Н. Ростовцев и Дим. Бакалски се възлагат иконите от централната олтара на апсидата. Още тогава се откроява основната идея на проекта. По този повод отец Дим. Калев пише: „Тук може би прави впечатление, че се излиза малко от канона или от шаблона – поставени са и в олтара български светци. Това е защото основната идея е този храм, посветен на светозарните учители на славянството, за който Петко Каравелов каза, че няма друг такъв в България, този същият храм да бъде изографисан също така оригинално, че да стане средище на българската святост, на българските светци, на българската църковна история.“ Както източната, така и останалите стени на храма са изписани по същия идеен проект, но значително по-късно – южната от Дим. Бакалски, северната от Асен Гинов и Стефан Тъпанов, западната изляво от Асен Гинов. Открояват се знаменателните сцени: „Св. св. Кирил и Методий създават азбуката“, „Оборване на триезичната ересь във Венеция“, „Св. княз Борис посеща учениците на свети брата Кирил и Методий“, „Св. Климент поучава народа“, „Книжовната школа на св. Патриарх Евтимий“... Всички те са изпълнени със средствата

на една съвременна интерпретация на средновековната православна живопис, черпейки на наследството на българското иконостасно богатство.

В близост до църквата „Св. Седмочисленици“, е едно от най-оживените кръстовища в града, се издига паметникът на големия наш молитвеник св. Патриарх Евтимий, продължител на духовното и книжовно дело на славянските първоучители. Тази близост, в една от централните части на столицата, подсилва самочувствието ни, че сме съграждани на един велик сонм от светни, които са гачени както от нас, така и от съседните ни православни народи и с това са могъща обединителна сила на Балканите. В подкрепа на тази идея е фактът, че през м. май т. г. при учредяването на българската църковна община „Св. Седмочисленици“ в Загреб, от софийския храм „Св. Седмочисленици“ бяха специално поканени за участие в тържествената света Литургия отшлите Николай Коцев и Валентин Кантарджиев.

И когато, улисани в съединението си грижи, преминаваме през границата на храма и с бърз поглед към часовника на камбанарията сверяваме своя ход с астрономическото време, нека не забравяме, че от мозаичната икона над входа на църквата ни гледат нашите първоучители и измерват ударите на сърцата ни с благочестие на българската православна святост...

Мерия БРАТИНОВА

Една полезна карта

Издание на картата „Манастирите в България“, подкрепено от фондация „Корона и кръст“ е осъществено с благословението на Негово Светейшество Българския патриарх Максим и съдействието на архиепископа на Светия Синод на БПЦ. Посочени са всички манастири на територията на страната с кратки сведения за годините на основаване, храмовия празник и съвременното им състояние.

КАРТОГРАФИЯ ЕООД

МАНАСТИРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

„Корона и кръст“ е осъществено с благословението на Негово Светейшество Българския патриарх Максим и съдействието на архиепископа на Светия Синод на БПЦ. Посочени са всички манастири на територията на страната с кратки сведения за годините на основаване, храмовия празник и съвременното им състояние.

THE MONASTERIES IN BULGARIA

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2000 г.

„Църковен вестник“

сп. „Духовна култура“
Поради възобновяване поредността от 12 броя годишно цените за абонамента се променят съответно:

1 година 14,40 лв.
6 месеца 7,20 лв.
3 месеца 3,60 лв.
Цена на 1 брой 0,40 лв.

1 година 12,00 лв.
6 месеца 6,00 лв.
3 месеца 3,00 лв.
Цена на 1 брой 0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА

СВ. СИНОД, София – 1090
ул. „Оборение“ №4
тел. 987-56-11
факс 989-76-00

Главен редактор
АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ

Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ
ТБ Бюхрим, клета Европа – София, пл. „Св. Неделя“ № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018

Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изпосочва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомняме, че „Църковен вестник“ съдържа светци текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.